

en, effe-
de
not
ch-
oen
en
en,
like
erk,
geli-
der
nen
kan
een-
die
den
en
kan
erde
en
juw,
land
nen
eeds
ma-
aret
h de
een
Ne-
dere
het
a wij
ter-
for-
abe-
Bel-
teun
land
Oden
Het
land
en
erst-
rken
zon-
fior
n en
even
door
voor
ngen
die
van
plan-
kon
eling
ussel
r de
rken
selve
in in
ders:
mo-
telijk
lijken
agen,
n in
taats-
van
zijn
erde
eder-
eften
et bij
land
r de
aard.
elijke
des
wel
even-
heid
deele
ltroos
derd-
van
heeft
eder-
belijk
een
van
Brus-
ander
noten
ordt,
r de
arme
Kerk
satie-
rende
it in
hart
bljde
nde-
ver-
dus
men-
leere
bank-
drie
twer-
rijke
thans
wor-
als
toe-
edig-
ot u
ode,
n en
voor
telgic
arlijk
aken-

Broeders, geeft aan onze dringende bede-
gehoor; doet, indien dit ook maar enigszins
mogelijk is, een inzameling houden; en zendt
aan bovengenoemd adres voor uwe Belgische
zusterkerken een milde gave.
Vergeet ook thans de weldadigheid en de
mededeelzaamheid niet, want aan zoodanige
offerande heeft God een welbehagen.
De Heere doe u dat welbehagen in ruime
mate ervaren en doe voort op uwen arbeid en
den onzen Zijn rijken zegen rusten!
Namens den Kerkeraad der Gereformeerde
Kerk van Brussel:
Chr. WARRER, *Presid.*
G. VAN DIETEN, *Scrib.*
Namens den Kerkeraad der Gereformeerde
Kerk van Antwerpen:
J. MULDER, *Presid.*
F. VERBODDIE, *Scrib.*

Voeling houden met de Gemeente.

Hier en daar schijnen er in onze Kerken
nog Kerkeraaden te zijn, die het niet noodig
achten voeling te houden met de gemeente-
leden.
Terecht wordt hier tegen protest aange-
teekend in een ingezonden stuk, dat ons
ter plaatsing werd aangeboden:

Aan de Redactie van De Heraut.
Hoegeachte Heer!

Wanneer men het kerkelijk leven in onder-
scheidene gemeenten heeft meegemaakt, merkt
men soms groote verschillen.
Ik herinner me, dat in sommige gemeenten
de kerkeraad minstens éénmaal 's jaars de man-
datsinaten ophiep, om de geestelijke en stof-
felijke belangen der gemeente te bespreken. Dat
was m. i. een uitstekende maatregel, die de be-
langstelling levendig hield.

In de gemeente waar ik nu toe behoort, volgt
men dien regel niet. Een vergadering als boven-
genoemd kent men daar niet. Zelfs als 't zaken
van groot financieel belang aangaat, b.v. aan-
koop van grond voor een nieuw kerkgebouw,
aankoop van een nieuw orgel, doet de kerk-
raad alsof er geen gemeente bestaat. Zelfs
opening van de boeken wordt niet eens ge-
geven. De belangstelling in het kerkelijk leven
staat dan ook op een zeer laag peil en dit is
m. i. deels een gevolg van deze methode van
handelen.

Nu wilde ik u beleefd vragen, M. d. R., of
u in 't algemeen niet zeer gewenscht, ja bijna
pluimmatig voorkomt, dat de kerkeraad zooveel
mogelijk voeling houdt met de gemeente. Ik
weet natuurlijk wel, dat ook hier grenzen zijn
en dat een kerkeraad, die de leiding in handen
van de gemeente zou leggen, 'n eigen positie
ondergraafde, maar er is toch ook, dunkt me,
naar de andere zijde een grens en de kerkeraad
is toch verplicht, zelfs den schijn te mijden,
alsof hij de gemeente beschouwt als een
schare, die de wet niet kent.

Met eenig antwoord zou ik u ten zeerste ver-
plichten.

Uw Ed. dienst, d.
H.
A. 13 Jan. 1915.

Ons antwoord op de vraag, die de in-
zender stelt, kan niet twijfelachtig wezen.
Natuurlijk mag een samenkomst der ge-
meenteleden met den Kerkeraad nooit
dienen om de bestuursmacht, die aan den
Kerkeraad toekomt, in handen der gemeente-
leden te leggen.

Wanneer zulk een samenkomst met de
gemeenteleden dan ook dienen moest, om de
gemeenteleden beslissingen te laten
nemen over voorstellen van den Kerkeraad,
zouden we dit zeer beslist moeten ontraden.
Dat ware niet Gereformeerd, maar indepen-
dantisch.

Geheel anders echter staat het, wanneer
de bedoeling alleen is, een saamspre-
king te houden met de mansdatsinaten om de
geestelijke en stofelijke belangen der
gemeente met hen te bespreken. Dan is
dit zeker gewenscht en kan daardoor de
belangstelling der gemeente worden levendig
gehouden.

Natuurlijk zal de Kerkeraad daarbij te
beoordeelen hebben, welke punten met de
gemeente besproken moeten worden. En
daarbij zal veel afhangen van de plaats-
elijke omstandigheden. Aankoop van een
nieuw orgel of van grond voor een nieuw
kerkgebouw heeft in een groote gemeente
als Amsterdam niet dezelfde betekenis als
in een kleine dorpskerk. Wel is het in het
algemeen wenschelijk, dat wanneer de
Kerkeraad beslissingen neemt, die belang-
rijke financiële lasten op de gemeente
zullen leggen, daarover in een vergadering
met de mansdatsinaten gesproken wordt. En
evenzoo behoort de Kerkeraad aan de ge-
meenteleden, wanneer ze dit verlangen,
inzage te geven van het financieel beheer.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Van J. W. M.
te Amsterdam, bezorgd bij den heer Th. Ruys Gz.
notaris, f 5.

Dr. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.

Leestafel.

Dr. A. G. HONIG, „ETHISCH“ OF GEREFORMEERD? — EENE STUDIE. — Utrecht. G. J. A.
Ruys, 1914.

III.

En zoo kom ik dan aan het tweede deel
van Dr. HONIG'S STUDIE, hetwelk loopt van
p. 31—76 en waarin hij zich voorstelt aan te
toonen, „dat de Theologie niet op de geloofs-
ervaring der gemeente kan worden gebouwd“.
Hier zet HONIG zijn lezers den hoofdschotel voor.
Op p. 51 tocht zegt hij: „een de hoofdbegins-
selen van de „ethische“ richting is ook, dat zij
het dogma in de Theologie wil opbreken op den
grondslag van de geloofservaring der ge-
meente. Dit is eigenlijk de grondgedachte. De
spil, waarom alles draait.“ En op p. 66, dat het
hem vooral gaat om het hoofdbeginsel van de
„ethische“ richting: „de Theologie moet opge-
bouwd op de geloofservaring der gemeente“.
Dit nu maakt de oudere DE LA SAUSSAYE
noemde: „de wijsgeerige karakteristiek van het

beginnel der theologische wetenschap“ of korter
gezegd: de wetenschappelijke methode.

Tegenover deze methode der ethische Theo-
logie stelt nu Dr. HONIG als gereformeerd
Theoloog de zijne, dat „de Heilige Schrift is de
kenbron der waarheid, het principium externum
der Theologiae“ p. 8; dat: „Goda Woord de
grondslag is voor het dogma en de Theologie“
p. 59; dat: „de Heilige Schrift de kenbron der
waarheid is“.

Als gereformeerd Theoloog stelt HONIG zich
dus voor aan te toonen, dat wat de ethische
richting wil doen en meent te moeten doen,
niet kan.

Men ziet, dat wij in dit tweede deel der STUDIE:
„ETHISCH“ OF GEREFORMEERD? metterdaad
den hoofdschotel voor ons hebben. Iets waarmee
ik allermat geacht wil worden te meenen,
dat het eerste deel niet anders dan *hors d'oeuvre*
zou bevatten. En men ziet ook, dat de tegen-
stelling „Ethisch-Gereformeerd“ hier terugge-
bracht is tot een methodologische.

Wie zich zet aan de lezing dezer STUDIE
zet zich aan een van geestelijk voedsel rijk-
voorzien dach. Dan, hij heeft heel wat door te
werken, eer hij aan den suffisanten hoofd-
schotel toekomt. Evenwel, wie maar volhoudt
zal zich niet te beklagen hebben. De vriende-
lijke gastheer heeft gezorgd voor een goede
aansluiting tusschen de verschillende gangen.
Zonder beelddraak, het beoogt: „dat de
Theologie niet op de geloofservaring der ge-
meente kan worden gebouwd“, hetwelk Prof.
HONIG zich voorstelt in het tweede deel zijner
studie te leveren en welk tweede deel, zooals
ik reeds zei, op p. 31 begint — dit beoogt krij-
gen we eerst op p. 51. Evenwel staat, wat op die
20 voorafgaande bladzijden geschreven is,
allermat buiten verband met dat beoogt.

Het sluit er bij aan, bereidt er op voor.
Van die 20 voorafgaande bladzijden, die
wat ik nu willen noemen: een betuiging van
instemming en een weerlegging bevatten,
zal ik in dit artikelje een kort overzicht
geven.

Eerst dan de betuiging van instemming
(p. 31—35).

Het methodologisch verschil waarover het
in ETHISCH OF GEREFORMEERD in hoofdzak
gaat, hangt, zooals HONIG terecht inzielt, saam
met het: uitgangspunt of in het subject of
in het object nemen.

In de nieuwere wijsbegeerte vinden wij het eerste
bij KANT en onder diens, zij het ook zeker
middellijken invloed, vinden wij dat, in de ge-
nieuwere theologie bij SCHLEIERMACHER.

Al acht nu ook HONIG de inwerking van
VINET op den ouderen DE LA SAUSSAYE sterker
dan dien van SCHLEIERMACHER, toch erkent hij
op p. 25, dat met SCHLEIERMACHER, ook DE LA
SAUSSAYE, zijn uitgangspunt niet in het object,
maar in het subject nam.

Dit nu komt hier op neer, dat men zijn uit-
gangspunt dan niet in de religie objectiva,
maar in de religie subjectiva neemt.

Het Zelfbeeld van dit subjectivisme, — dat
echter, en ik wensch dit met nadruk uit te
spreken, met de ethische Theologie niets te
maken heeft, — ontmoette ik, op religieus gebied,
in mijn pastorale praktijk nu en dan bij dat
„mysticisme“, hetwelk voor alles af ging op de
zielstrillingen van de „bevinding“, maar dat
van den Bijbel als de „bijbel“ sprak.

Dan, al meent HONIG dat „n uitgangspunt in
het subject nemene“ ook te moeten bestrijden, voor
het goed recht der religie subjectiva komt hij in
zijn STUDIE niet minder dan voor dat der religie
objectiva op.

En dit geeft hem, die met den gloed der
overtuiging, mij zoo weldadig aandoende blad-
zijden 31—35 in de pen, waarop hij de ethische
richting zijn instemming betuigt met haar
krachtig pogen om „n in de evangelie-prediking
en bij haar apologetisch optreden op het er-
der wetenschap“, te rekenen met, wat hij noemt
„de behoeften van het menschelijk hart“, iets
waarbij HONIG en dat zeer terecht, niet verzuimt
er even op te wijzen, dat „dit echter niet een
monopolie van de ethische richting is“.

Dit subjectieve element in de religie is ook
door de Gereformeerden, noch in de weten-
schap der Theologie, noch in de prediking
gegeneerd. Al was het ook, zoo hier als daar,
niet het „uitgangspunt“. „Alleen toen het ge-
loofsleven inzonk, en de leerstelling uiteenzet-
ting in de preek het een en het al werd, werd
het door de Gereformeerden verwaarloosd“.

Slechts heb ik bij dit „instemming-betuigen“
een bedenking, die ik, juist omdat het mij zoo
weldadig aandoet, noode uitspreek.

Zij is deze.
Waar de Ethischen van „conscientie“ of
„geweten“ spreken, verstaan zij daar iets anders
onder dan de Gereformeerden er onder ver-
staan. HONIG weet dit natuurlijk ook en zet
tegenover deze ethische dan ook een gerefor-
meerde omschrijving der „conscientie“ en wel
die van KUYPER. Nu is zeker „geweten“ zulk
een weinig vaststaand en algemeen geldend
begrip, dat ROTHS kon voorstellen het in de
wetenschap maar niet te gebruiken. Doch, waar
HONIG voor de omschrijving van KUYPER kiest,
ware op de, door de Ethischen van VINET
overgenomen omschrijving, op deze „instemming
betuigende“ bladzijden iets meer voorbehoud,
mijns inziens, niet overbodig geweest.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Van J. W. M.
te Amsterdam, bezorgd bij den heer Th. Ruys Gz.
notaris, f 5.

Dr. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.

Leestafel.

Dr. A. G. HONIG, „ETHISCH“ OF GEREFORMEERD? — EENE STUDIE. — Utrecht. G. J. A.
Ruys, 1914.

III.

En zoo kom ik dan aan het tweede deel
van Dr. HONIG'S STUDIE, hetwelk loopt van
p. 31—76 en waarin hij zich voorstelt aan te
toonen, „dat de Theologie niet op de geloofs-
ervaring der gemeente kan worden gebouwd“.
Hier zet HONIG zijn lezers den hoofdschotel voor.
Op p. 51 tocht zegt hij: „een de hoofdbegins-
selen van de „ethische“ richting is ook, dat zij
het dogma in de Theologie wil opbreken op den
grondslag van de geloofservaring der ge-
meente. Dit is eigenlijk de grondgedachte. De
spil, waarom alles draait.“ En op p. 66, dat het
hem vooral gaat om het hoofdbeginsel van de
„ethische“ richting: „de Theologie moet opge-
bouwd op de geloofservaring der gemeente“.
Dit nu maakt de oudere DE LA SAUSSAYE
noemde: „de wijsgeerige karakteristiek van het

Ethischen op Prof. MULLER, uit wiens HANDEBOEK
DER DOGMATIEK hij een breed citaat geeft.

Zijn weerlegging is deze.

Het dilemma is niet juist gesteld.
In het zaligmakend geloof als actie is zeker
naast het element van kennen — dus een intellec-
tueel, ook een ethisch — dus een element van
willen. Maar wij het bij den zondaar niet tot
de actie of „dadelijkheid“ des geloofs komt,
zonder dat hem vooraf, in de wedergeboorte
„in enger zin“ of de inplanting van het nieuwe
leven, het geloof als *habitus* of hebbelijkheid
is geschonken, en men daarbij niet kan vragen:
„wat geschiedt het eerste, de verlichting des
verstands of de omzetting van den wil, aan-
gezien beide tegelijkertijd gebeuren“, — gaat het
„entweder — of“ hier niet op. Wie nochtans
de tegenstelling vasthoudt en alleen op de wils-
daad ziet, loopt gevaar voor Remonstrantisme.

En nu de tweede stelling.

De waarheid mag niet intellectueelistisch op-
gevat, aangezien zij een ethisch karakter draagt.
(p. 43—51).

Zijn weerlegging van deze bekende stelling
der Ethischen is deze.

De nadere, doch zeer verscheidene om-
schrijvingen der Ethischen van deze stelling
meent HONIG dus te mogen samenvatten: „naar
de Heilige Schrift openbaart God geen leer
maar zich zelf, deelt dus zijn leven mede, en
dat leven wordt daarna licht“.

Hij begint zijn weerlegging met er op te wij-
zen, dat metterdaad de mid-liberale Theologie
het begin der 19e eeuw het begrip „open-
baring“ streng intellectueelistisch opvatte“, door-
dat zij er niet anders in zag dan de bekendma-
king eener leer, die door de rede begrepen en
aanvaard en tegen bestrijding en ontkennig-
ing haandhaafd moest worden. Daarna wijst hij be-
sluit bewijst af, dat, zoals niet CALVIN, dan toch
de Gereformeerde Dogmatici van de 17e en 18e
eeuw zulk een opvatting van „openbaring“ zou-
den hebben gehad. Niettemin houdt hij even
beslist staande, dat „waarheid niet een ethisch
begrip, maar een begrip is, dat thuis hoort in
sfeer van het intellectuele“. En dat ook, zoo-
als hij p. 43—50, met een beroep op CREMER en
de nieuwe commentaren op het Johannes-Evan-
gelie, tegenover de Ethischen aanwijst, — in het
N. T. Alleen maar, „het rechte zien van de
waarheid is“, zooals ook DE LA SAUSSAYE be-
weerde, zonder wedergeboorte onmogelijk“. Of,
zooals HONIG het zelf uitdrukt, „de waarheid,
die een intellectueel karakter draagt, heeft in
zoverre ook een ethische zijde“, als het zien
der waarheid, dan ook onmiddellijk inwerkt op
onszen wil“.

„De openbaring Gods is mededeeling en van
leer en van leven.“ p. 48. Het wil ook mij
voorkomen, dat in dit ongescheiden, mis ook
onderscheiden voorstellen van vivificatie en
revelatie, van levendmaking en openbaring, het
juiste getroffen is.

Men ziet dat Prof. HONIG en door zijn
„instemming-betuigen“ en door zijn „weerleg-
ging“ op p. 31—51 metterdaad voor zijn lezers
den weg gebaand heeft tot de behandeling van
zijn beoogt: „dat de Theologie niet op de
geloofservaring der Gemeente kan gebouwd“.

Over dien „hoofdschotel“ in mijn slotartikel.

G.

Uit de Pers.

In de Rotterdamse Kerkbode wordt een
advies overgenomen van Prof. Rutgers over de
vraag, in hoeverre Kerkeraadsvergaderingen
voor gemeenteleden toegankelijk zijn. Die vraag
was door enkele gemeenteleden te „Graven-
hage aan den Kerkeraad gericht, en de Kerk-
raad richtte zich om advies tot den nestor on-
der de kenners van het Gereformeerde Kerkrecht,
Prof. Rutgers, die daarop het volgende ant-
woord gaf:

„Gaarne voldoe ik aan uwen wensch, dat ik u
kortelijk mijn antwoord zou geven op de vraag:
of kerkeraads-vergaderingen voor gemeenteleden
toegankelijk zijn.“

Natuurlijk wordt hier ondersteld, dat de ge-
meenteleden dan alleenlijk als toehoorders
worden toegelaten, en voorts dat zulke toegang
niet verleend wordt zoo vaak er zaken ter tafel
komen, wier behandeling, naar het oordeel des
kerkeraads, binnen zijn eigen kring moeten blijven.
Wanneer die beperkingen worden in het oog
gehouden, dan kan de genoemde vraag m. i. in
een enkel geval bevestigend beantwoord worden,
n. l. indien eenige kerkeraad voor zijn eigene kerk
die toegankelijkheid bepaalt; 't geen in onze
kerken nergens verboden is, en ook, voor zooveel
ik weet, nooit verboden geweest is. Dat is
dan echter eene vergoeding, die de kerkeraad
verleent, en die hij ten allen tijde weer kan in-
trekken, zonder aan lemans recht te kort te doen.
Wanneer de genoemde vraag nu bedoelt, of de
kerkeraad *verplicht* is gemeenteleden als toehoor-
ders toe te laten, en of deze zulke toegang op
enigen rechtsgrond kunnen vorderen, dan moet
op Gereformeerde standpunt (hierin van het lude-
pendentische principieel onderscheiden) m. i. de
vraag ontkennend beantwoord worden.

Dit is dan ook altijd het gevoelen onzer kerken
gewest, reeds van de 16e eeuw af. Over die toeg-
ankelijkheid van kerkeraadsvergaderingen spreken
oude en nieuwe kerkelijke ordeningen in het ge-
heel niet, en er blijkt ook niets van in oude
kerkeraadsnotulen, voor zooveel ik die ken. Zelfs
kan blijken uit de Acta van de groote Dordtsche
Synode 1618 (18e—21e zitting), dat zulke toeg-
ankelijkheid destijds wel nergens bestond; want
anders zou daar natuurlijk niet kunnen voorgest-
eld zijn (door de Partic. Synode van Zeeland
en die van de Waalse kerken), met betrekking
tot studenten in de Godgeleerdheid, althans met
betrekking tot studenten „dat men se ook
strelate (d. i. met eenige limitatie) in de consi-
deranten om de handelingen, die niet particulier
voft secret en zijn, te hooren ende te sien“;

welk voorstel wel geen zin zou gehad hebben,
indien zulke studenten of proponenten in de plaats
hunner woning reeds als gemeenteleden daartoe
recht of vergoeding hadden.

Voor zulke beperkte openbaarheid kan men
zich ten aanzien van kerkeraaden, en ook van
classen en Synoden, m. i. niet beroepen op recht
of usantie. Wel zijn bij de Generale Synode van
1618/19 een aantal zittingen openbaar geweest,
tegen toen terecht in het belang der kerken geacht
werd, maar zelfs bij die uitzondering konden toch
de gewone gemeenteleden daaraan weinig hebben,
omdat op die Synode alles in het Latijn moest
verhandeld worden.

Het eenige motief zou nu kunnen zijn, dat een
kerkeraad ergens zulke openbaarheid wenschelijk
achte, om de gemeente daardoor beter met den
kerkeraad te doen medelven en medewerken.
Zoodanig medelven en medewerken is zonder
twijfel niet alleen wenschelijk, maar ook noodig;
en daartoe moet de gemeente niet alleen kennis
krigen van gewichtige besluiten van den kerk-
raad, maar moeten hare leden ook gelegenheid
hebben zich daarvoor uit te spreken en eventuele
bezwaren te laten hooren. Hiertoe is echter in den
regel niet noodig, dat enkelen hunner de kerk-
raadsvergaderingen komen bijwonen: door huis-
bezoek, wijkvergaderingen (in groote kerken), enz.

Men ziet, dat Prof. HONIG en door zijn
„instemming-betuigen“ en door zijn „weerleg-
ging“ op p. 31—51 metterdaad voor zijn lezers
den weg gebaand heeft tot de behandeling van
zijn beoogt: „dat de Theologie niet op de
geloofservaring der Gemeente kan gebouwd“.

Over dien „hoofdschotel“ in mijn slotartikel.

G.

Uit de Pers.

In de Rotterdamse Kerkbode wordt een
advies overgenomen van Prof. Rutgers over de
vraag, in hoeverre Kerkeraadsvergaderingen
voor gemeenteleden toegankelijk zijn. Die vraag
was door enkele gemeenteleden te „Graven-
hage aan den Kerkeraad gericht, en de Kerk-
raad richtte zich om advies tot den nestor on-
der de kenners van het Gereformeerde Kerkrecht,
Prof. Rutgers, die daarop het volgende ant-
woord gaf:

„Gaarne voldoe ik aan uwen wensch, dat ik u
kortelijk mijn antwoord zou geven op de vraag:
of kerkeraads-vergaderingen voor gemeenteleden
toegankelijk zijn.“

Natuurlijk wordt hier ondersteld, dat de ge-
meenteleden dan alleenlijk als toehoorders
worden toegelaten, en voorts dat zulke toegang
niet verleend wordt zoo vaak er zaken ter tafel
komen, wier behandeling, naar het oordeel des
kerkeraads, binnen zijn eigen kring moeten blijven.
Wanneer die beperkingen worden in het oog
gehouden, dan kan de genoemde vraag m. i. in
een enkel geval bevestigend beantwoord worden,
n. l. indien eenige kerkeraad voor zijn eigene kerk
die toegankelijkheid bepaalt; 't geen in onze
kerken nergens verboden is, en ook, voor zooveel
ik weet, nooit verboden geweest is. Dat is
dan echter eene vergoeding, die de kerkeraad
verleent, en die hij ten allen tijde weer kan in-
trekken, zonder aan lemans recht te kort te doen.
Wanneer de genoemde vraag nu bedoelt, of de
kerkeraad *verplicht* is gemeenteleden als toehoor-
ders toe te laten, en of deze zulke toegang op
enigen rechtsgrond kunnen vorderen, dan moet
op Gereformeerde standpunt (hierin van het lude-
pendentische principieel onderscheiden) m. i. de
vraag ontkennend beantwoord worden.

Dit is dan ook altijd het gevoelen onzer kerken
gewest, reeds van de 16e eeuw af. Over die toeg-
ankelijkheid van kerkeraadsvergaderingen spreken
oude en nieuwe kerkelijke ordeningen in het ge-
heel niet, en er blijkt ook niets van in oude
kerkeraadsnotulen, voor zooveel ik die ken. Zelfs
kan blijken uit de Acta van de groote Dordtsche
Synode 1618 (18e—21e zitting), dat zulke toeg-
ankelijkheid destijds wel nergens bestond; want
anders zou daar natuurlijk niet kunnen voorgest-
eld zijn (door de Partic. Synode van Zeeland
en die van de Waalse kerken), met betrekking
tot studenten in de Godgeleerdheid, althans met
betrekking tot studenten „dat men se ook
strelate (d. i. met eenige limitatie) in de consi-
deranten om de handelingen, die niet particulier
voft secret en zijn, te hooren ende te sien“;

welk voorstel wel geen zin zou gehad hebben,
indien zulke studenten of proponenten in de plaats
hunner woning reeds als gemeenteleden daartoe
recht of vergoeding hadden.

Voor zulke beperkte openbaarheid kan men
zich ten aanzien van kerkeraaden, en ook van
classen en Synoden, m. i. niet beroepen op recht
of usantie. Wel zijn bij de Generale Synode van
1618/19 een aantal zittingen openbaar geweest,
tegen toen terecht in het belang der kerken geacht
werd, maar zelfs bij die uitzondering konden toch
de gewone gemeenteleden daaraan weinig hebben,
omdat op die Synode alles in het Latijn moest
verhandeld worden.

Het eenige motief zou nu kunnen zijn, dat een
kerkeraad ergens zulke openbaarheid wenschelijk
achte, om de gemeente daardoor beter met den
kerkeraad te doen medelven en medewerken.
Zoodanig medelven en medewerken is zonder
twijfel niet alleen wenschelijk, maar ook noodig;
en daartoe moet de gemeente niet alleen kennis
krigen van gewichtige besluiten van den kerk-
raad, maar moeten hare leden ook gelegenheid
hebben zich daarvoor uit te spreken en eventuele
bezwaren te laten hooren. Hiertoe is echter in den
regel niet noodig, dat enkelen hunner de kerk-
raadsvergaderingen komen bijwonen: door huis-
bezoek, wijkvergaderingen (in groote kerken), enz.

wordt toch voortdurend de gemeente gehoord,
en ook kan de kerkeraad zelf uit zijne vergade-
ringen het noodige mededeelen; 't geen bij vele
besluiten volgens de K.O. zelfs moet geschieden,
om van de instemming der gemeente genoege
verzekerd te zijn. Is een kerkeraad ergens van
oordeel, dat bij de behandeling van een of
andere zaak van algemeen aard de tegenwoor-
digheid van gemeenteleden nuttig zijn kan voor
den opbouw en de stichting der gemeente, dan
kan hij zeker daarvoor de deuren tijdelijk open-
stellen. Maar ik geloof niet, dat dit doorgaans de
goede behandeling eener zaak zou bevorderen.
Althans niet bij een kerkeraad; bij eene Generale
Synode is het een ander geval“.

De Waarheidsvriend komt op tegen de on-
juiste voorstelling alsof er van dwang in geloofs-
zaken zou sprake zijn, wanneer de Kerk bij de
belijdenis des geloofs instemming vraagt met
hetgeen ieder Christen behoort te belijden:

Dag aan dag roept men van moderne zijde —
en er zijn helaas! nog orthodoxen die daar mee
instemmen — „men mag een mensch niet dwingen
in geloofszaken; men moet ieder vrij laten enz. enz.“
Daarom is men ook tegen de voorgestelde wij-
ziging van art. 39 Regl. Godsd. onderwijs.

Maar als de woorden „althans wat den geest en
de hoofdzak betreft“ wegvallen — wat we harte-
lijk hopen — waartoe zal de Kerk dan ieder
leeraar en ieder lidmaat dwingen?

Hier toe, dat ieder in de Herv. Kerk zal belijden
„ik geloof in God den Vader, den Almachtige,
Schepper des hemels en der aarde, en in Jesus
Christus, zijnen eenig geboren Zoon, onzen Heere,
en in den H. Geest“.

Dat is heel de dwang!
Is het niet bespottelijk om hier van „dwingen“
te spreken?

En even juist ter sneede is, wat de redactie
opmerkt over het „geest en hoofdzak“.

Ons dunkt dat het billijk en recht is, dat in de
Herv. Kerk minstens gevraagd wordt, dat men in-
stemme met den geest en de hoofdzak van het
stuk der *allden*, van het stuk der *verlossing* en
het stuk der *dankbaarheid*.

En alle deze drie stukken worden door de moder-
nen juist verkozend.

Zij leeren niet wat de Bijbel leert.
Zij belijden niet wat de Catechismus belijdt.

Zij verschillen in geest en hoofdzak van die leer
onzer Herv. Kerk, wat met de stukken te bewijzen is.

Laten ze maar eens zeggen hoe ze denken over
de stukken van ellende, verlossing en dankbaarheid!

En daarom behooren ze ook op Reglementair
standpunt niet in onze Ned. Herv. Kerk thuis.

Officiële Berichten.

Aan de kerkeraden, die er tot nog toe niet
aan voldaan hebben, wordt vriendelijk doch
dringend verzocht, aan een van ondergeteekenden
de namen op te geven van de miliciens, die te
Woerden in depot liggen, behoorende tot de
Geref. Kerk.

Namens den raad der Geref. Kerk te Woerden:

J. W. GONST, *presid.*
H. HOOGENDOORN, *scrib.*
Woerden, 19 Jan. 1915.

De kerkeraad der Geref. Kerk te Loosduinen
verzoekt dringend opzave van adressen van de
miliciens, die leden eener Geref. Kerk zijn en
tijdelijk aldaar vertoeven.

Dr. C. J. BINSBERGEN, *presid.*
E. HAASDIJK, *scrib.*

Buitenland.

Engeland. De kerken en de oorlog.

De kerken in Engeland nemen levendig deel
aan den oorlog. De Christelijke kerk staat
in betrekking tot de recruteringsbureaux. Vele
predikanten van naam noemen den oorlog die
gevoerd wordt, een heilige krijg en zeggen dat
geloofden verplicht zijn zich onder de wapens
te begeven. Enkele predikanten geven daartoe
het voorbeeld. De predikant van de kerk van
St. George te Edinburg heeft als gewoon soldaat
dienst genomen, in de hoop, dat de jeugd in zijn
rijke parochie hem zou navolgen. Er is zelfs
onder de kerken zekere wedijver, welke de
meeste soldaten naar het front zenden zal. De
Baptisten hebben al 13,265, de Congregational-
isten 14,007 vrijwilligers geleverd. De namen
van de leden der gemeente die het vaderland
als soldaat willen dienen, worden van den
kansel bekend gemaakt.

In City Temple te Londen werd eene ver-
gadering van vrije kerken gehouden, waarin over
den oorlog werd gehandeld. Des morgens kwam
men samen om te bidden; des namiddags
werden eenige redevoeringen gehouden; des
avonds trad de minister van finantien Lloyd
George op, om over den oorlog te spreken.

Den aartsbischoff